Ч. 262 (12.918). Львів, пятниця 20. листопаду 1931. Poczłowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

11 ВСІ українські виборці 48-ої виборчої округи (Перемишль-Добромиль-Сяник-Березів-Коросно) віддають свої голоси при виборах дня 22. листопаду ц. р. виключно на одиноку свою національну листу Ч. **11**

З приводу грошової скрути в наших установах.

МІРКУВАННЯ НА ТЕМУ ПРАКТИКИ Й ТЕОРІЇ ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ.

III. Коли в нас будуть жертвувати на громадські потреби? — Жертвенність заможних. — Надуживання поняття громадського обовязку у пропаганді. — Апелювання до індивідуальної сили. — Зависть і ненависть у жертвенности. — Висновки.

Вважаю, що ніякі зовнішні середники не примусять нашого громадянства постійно складати датки на народні цілі. Тут поможе тільки те, коли витвориться в кожному з нас внутрішня конечність дати даток, якби податок. Та внутрішня конечність, чого зрештою не треба вияснювати, має те добре до себе, що коли хто, який цю внутрішню конечність має, на початку якогось місяця з якоїсь причини ще свого постійного датку не дав, то його сумління так довго буде гризти і він так довго не буде мати спокою, аж доки датку не дасть. Але саме в тому то й річ, як ту внутрішню конечність у кожному з нас, в інтелігенції, міщанстві і селянстві витворити?

Я думав би, що на те є тільки такий спосіб: По перше, ніяк не треба промовляти до почування милосердя і співчуття наших людей. Не тому, що, як я сказав, на те в нас тепер не пора і що наші установи не є ніякі добродійні і харитативні установи. Але тут зявляється така небезпека, що промовляючи до почування милосердя заможніших людей, — бо саме про таких нам ходить і в нас є загальний погляд, що саме заможніші нічого не дають або мало дають і не хочуть дати, — ми викликуємо саме протилежний наслідок: такий „заможніший“ якраз не схоче тому дати, що його гроші мали би йти на бідніших! Він нераз вам просто скаже: „Коли хто бідний, нехай не йде до школи!“

Подруге не треба промовляти до почування громадянського обовязку абож і ганьбити людей, — спосіб, який є в нас дуже улюблений. Поминувши те, що ніхто не любить, щоби його ганьбити або щоби промовляти до його почування громадянського обовязку, бо це виходить на одно, що ганьбити, і це теж звичайно викликує протилежний наслідок. Ми мусимо подумати над тим, чи хтонебудь з нас має взагалі право промовляти до почування громадянського обовязку інших, а до того ще й їх ганьбити! Пригадаймо собі, що навіть сам наш великий покійний Франко, як він сам десь висловився, не вважав себе в праві промовляти до почування обовязку інших і їх ганьбити! Промовляти до почування громадянського обовязку і ганьбити мав би право тільки той, хто сам той обовязок сповнив би до грунту, а де границя того сповнення обовязку до грунту?...

Трете, саме треба, як я вже сказав, промовляти тільки до індивідуальної сили кожного зокрема і до організаційного змислу, з тим, що коли хто тепер є заможний, то, як Бог нам поможе, ще буде заможніший. Це значить, що ми мусимо промовляти до змислу і почування особистої користи кожного. Думаю, що внутрішня конечність давати виробиться в нас лише таким чином, коли кожний буде бачити, що, даючи на установи, дає фактично для себе, для свого потомства, а не для кого іншого.

Але при цьому ми мусимо позбутися одної великої хиби, що є в нас, а це почування зависти і ненависти до заможніших. Ми мусимо своїм відношенням до заможніших допровадити до того, щоби заможніший стратив страх перед тим, що коли він поможе біднішому вийти на верх, то бідніший потім його усуне від усякого впливу, мовляв, „аби ми тільки використали заможнішого“. Ми мусимо позбутися тої низької вдачі, котра є в нас, а котра лежить у тому, що ми так робимо, як той селянин, котрий зайхав у болото й обіцяв св. Миколаєві всукати свічку, коли виїде з болота... Щойно тоді, коли заможніший буде бачити, що ми від нього беремо даток із вдячністю та з тим щирим зрозумінням і відчуванням, що ми двигнемося тільки завдяки заможнішим, він радо буде давати.

Значить, я бачу поліпшення тільки на випадок величезної зміни психіки в нас самих, що торкається найсубтельніших відносин між „ідеалістами“ і „матеріялістами“, „біднішими“ і „заможнішими“, між тими, що „самі не мають, а дають“ і тими, що „багато мають, а нічого не дають“.

Ми в нашій національно-політичній ідеольогії в останніх часах багато поступили наперед: маємо поважні партії і велику ідеольогічну еволюцію в нашій інтелектуалістичній верхівці. Але мова про те, щоби та зміна ідеольогії дійшла теж до наших найнижчих верств і в першу чергу щоби дійшла до нашого низового апарату, що займається збірками на народні цілі. Думаю, що лише тією дорогою, а ніяким промовлюванням до ідеалізму і до почування громадянського обовязку, а ще менше промовлюванням до т. зв. волевого фактора, якого низи ніяк не розуміють, дійдемо до того, що внутрішня конечність давати на народні цілі буде загальна і тоді наші установи будуть мати досить.

Іван Билина

Ґраф Сфорца про Східну Галичину.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 12. листопаду 1931.

I.

Попри Вікгема Стіда, сеніора англійського і взагалі европейського денникарства, мабуть нема нині на цілу Европу й Америку політичного письменника рівного ґрафові Сфорці щодо інтимного знання людей і відносин, щодо відваги горожанської і сміливости думки, щодо поваги моральної. Нащадок старинного володарського роду, ґраф Сфорца виконував перед війною, в часі війни і кілька років після війни найвищі уряди в своїй батьківщині. В службі Італії він як дипльомат пережив був довші або коротші шматки часу в усіх великих столицях Европи, Азії й Америки; кількома наворотами був міністром закордонних справ; на становищі італійського амбасадора в Парижі грав видатну ролю в тих міжнародніх конференціях, які в перших роках після версайського мира прикладали рук до ліквідації війни — ліквідації — невже треба це нам пригадувати? — досі не покінченої. З приходом фашизму ґраф Сфорца усунувся від публичних урядів і присвятив свої сили, свій великий письменський хист і своє небуденне знання теоретичне й фактичне — політичній публицистиці на сторінках чільних газет і журналів Европи й Америки; попри статті він пускає що кілька років у світ політичні монографії: про „Маццінія“, про „Китайську загадку“, про „Дипльоматичну Европу після версайського договору“, про „Будівничих новітньої Европи“. Переважна частина цих книг перекладена на ріжні мови, навіть на китайську й японську. „Будівничі новітньої Европи“ появилися одночасно, як оригінали, в трьох мовах: французькій, англійській (в Льондоні і Ню-Йорку) і німецькій. Те саме є й з останньою книжкою ґрафа Сфорци „Післявоєнні диктатори й диктатури“, яка появилася тому кілька днів і якої французьке видання оце маємо перед собою. З книжки цієї хочемо вирвати кілька уступів, присвячених близьким нам справам.

II.

В свіжій книжці ґрафа Сфорци десяток сторін присвячений Польщі і полякам — розмірно небогато, як на книжку близько 300 сторінок; та ця пропорція, мимоходом кажучи, може служити й формулою зрівнання тої ваги, яку найкомпетентніші знавці европейської політичної системи признають Річипосполитій — зарма, що польська публіцистика твердить щось зовсім противне.

Схарактеризувавши доброзичливо та проте критично польську диктатуру і її окруження, як вірне спадкоємство духа історичної Польщі з її *ліберум вето* і її методами правління, італійський дипльомат з власного досвіду оповідає про вражіння, яке викликає польська дипльоматія на чужих.

„Коли 1918. і 1919. року, оповідає він, поляки виринули на мировій конференції і в наших столицях, ми віднайшли в них тих самих, що перед розборами, солодких і непрактичних поляків. Їх політичні діячі наповнювали антанґські кабінети меморіялами, рапортами, плянами історичних відбудов, правничими тезами — без кінця. На їх думку, половина Европи була польська і могла знов статися польською. Їх урядові і півурядові амбасадори виявились страшенно льоґічними і впертими, в результатом, що втомили весь світ своїми вимаганнями“.

Переходячи до метод польського режиму, італійський міністр зупиняється хвилину над „Дефензивою“, в якій бачить таку саму, як „Чека“, копію старої російської охрани.

„Дефензива шпіонує все, всіх і скрізь. Вона не спиняється навіть перед правами найінтимнішими і найбільш особистими; своїми методами шантажу і терору вона вспіла виготовити для Польщі поражаюче (èpouvautable) пониження морального характеру горожан“.

Тільки не треба думати, що італійський політик знає Польщу і її державно-творчі методи тільки з пропаґандистичних брошур, друкованих у котрійсь з західно-европейських мов. Він знає Східню Европу й особливо Польщу з частих особистих приїздів і перебувань, а крім того він розуміє славянські мови, він читає славянські публікації і виступіював безпосередньо Польщу і її східних сусідів. Тим і більша вартість його уваг взагалі, а тих, які зараз наведемо, зосібна.

„З усіх помилок Пілсудського найважча і найбільш особиста полягає, на його думку, в східних границях, які він хотів дати Польщі; найважча, бо вона несе в собі зародки будучих війн; особиста, бо без нього вона не булаб сталася. Пілсудський не несе ніякої відповідальности за німецький коридор; але східні границі — його діло; в них він вдійснив усе, що міг, із свого старого романтичного сну про Польщу, розпростерту аж до Чорного Моря, через українську державу, залежну від Варшави. Ці границі так нахально вриваються в тіло Схотх.

що вони рискують не статися ніколи тією тв'вкою і ненарушимою річю, якою повинна бути границя кожної нації..."

Згадавши, який наявний і наглядний характер провізоричности, який бив його в очі при кожному переїзді через польсько-радянські граничні стації, граф Сфорца переходить до Східної Галичини, з якою, каже він, „Польща поводиться наче з кольонією, чи навіть гірше — наче з Ірляндією перед Гомрулем", і пише:

„Коли Англії не повелося пригнути Ірляндію, то сміливо можна здогадатись, що Польща не пригне українців. Коли хто знає — як я думаю, що знаю — страшенну могучість пасивного опору цього народу, його господарську активність, його моральну силу — українці єдині славяни, які не запиваються алькоголем — той певний, що Варшаві ніколи не вдасться зoлячити ці чотири міліони людей, ворожих і мовчазних..."

В порівнанні з галицько-українським питаннях жидівське і німецьке питання в Польщі видається італійському політикові „розмірно легким" до полагоди — „з помічю трішки волі й толеранції". Натомість щодо українського питання, то ґр. Сфорца „не бачить можливости мирової розвязки. Як царська Росія не зуміла зрусифікувати поляків, а Бісмарк їх зґерманізувати, так і...

„...при насильному пануванні Дефензиви, всі українці творять великанське (gigantesque) таємне товариство для відпору..."

„В боротьбі за визволення Польщі Пілсудський був одним з найшляхотніших її синів. І воно ще безглуздніше навіть ніж сумне, коли нині бачимо, як нація, що стільки протерпіла від гнету, сама перемінилася в гнобителя".

На погляд автора тільки „політика толеранції і широкої автономії, могла би врятувати Польщу. Глава кінчиться увагою:

„Всі справжні приятелі Польщі розуміють, що вона побоюється Совітів і зброїться; одначе вони бажають, щоби вона не забула науки царської Росії".

III.

Чи вільно вашому співробітникові зробити на закінчення цього реферату одно особисте признання? Коли так, то признаємося, що давно вже ми не читали нічого з таким зворушенням, з таким внутрішнім потрясенням, з такою гордою радістю, як ті рядки міркувань італійського письменника, що їх ми вище зазначили курсивою. Чи признатися, що сльози напливи в очі і замрачили на хвилину друковані рядки французького тексту? Чому ні?

Цих кілька коротких, сухих та як дуже точних помічень шляхотного чужинця наче заклят тям чарівника викликали в душі нашого брата галичанина свідомість тієї безодні кривд, болів і приниження, яких зазнає галицька вітка нашого племени від звиш пів тисячі років, від того походу Казимира „Великого" на Червону Русь, від якого аж до нинішнього дня тягнеться неволя, виснажування, затоптування нашого народу. Ми нині найбідніше племя в Европі, наші селяни недоїдають. Їх жінки не мають чим годувати дітей своїх, нема в нас буквально десятка людей, на багато міліонів, бодай приблизно заможних, не то вже багатих. Ми жебраки на своїй землі, такі неймовірні прошаки на чужині, що сторонні зрозуміти не в силі нашого голодарства і думають, буває, що ми такі вже чорно скупі. А коли ми жалкуємося, і коли, залишаючи на боці відрухи самодостоїнства, ми відзиваємося до противників наче люди до людей, то чуємо тільки вигуки наруги — ті, які почула М. Рудницька, коли жалкувалася на нищення наших шкіл; які почув Олесницький, коли пригадав противникові його зобовязання, приняті в міжнародніх договорах; які нарешті почув Луцький, коли викладав високому соймові жалі наші. Все те промигнуло перед душею нашого брата. Тай в туж мить і виринуло в ній освободжуюче, ликуюче почування гордости:

почування гордости на твердість нашого племени у відставанні своїх прав до рідної землі;

почування гордости на ту муравлину „господарську активність" нашого племени, убогу, преубогу капіталами та таку багату, пребагату елементами солідарности, чесности, самовідречення, що чужинець перед нею схиляє чоло і відкриває в ній щось одиноке, щось небувале в світі, що свідчить про небуденну внутрішню кріпкість і надійність нашого племени;

почування гордости на тих селян, тих священиків, тих сірих трудівників наших, що по сотням сіл перевели бойкот алькоголю — явище безприкладне в славянському світі;

тай почування гордости на той одночасно стихійний і вирозумований патріотизм нашої маси, який викликає в тямучого, досвідного, стороннього свідка враження якогось невиданого „великанського таємного товариства"...

І ще що вихром пронеслося в тямці нашій, коли ми читали стрічки графа Сфорци? Образа, гнів і досада: на тих виродів нашого народу, що ведені Каїновим прокляттям, ради лакомства нещасного, за гроші чужинця бігають скрізь туди по Европі, де можна пошкодити нашим зусиллям до справедливости і прав; що скрізь, де ворогові треба, підставляють нам ноги як не явно, то потайки, підступно; що скрізь „зрікаються" Галичини і скрізь „дезінтересуються" від неї. О, Каїнові нащадки!

С. Заліпський.

Ткацький промисл у Польщі.

II.

(Білосток — царство шмат. — Експорт до Англії і вивозові премії. — Наслідки знижки фунта. — Становище нашої кооперації.)

Противенством аристократичного Бельська є демократичний Білосток, хоч бранжа в них однакова. Сміло можна сказати, що Білосток — це царство шмат, наших рідних і заграничних. Без шмат Білосток перестав би істнувати як промисловий осередок. З цілого світу стягають сюди ріжні шмати, тут їх перуть, деруть, додають дещо свіжої вовни і виробляють з них пряжу, ну й... чисто вовняні матеріяли. Запалите таке волокно, воно зашкварчить, аж у носі крутить — нібм чиста вовна, а носиться зле, бо зроблене зі старих шмат, вовна пірвана, коротка, не держиться купи і тому розлітається.

Бавовняні шмати, як знаємо, йдуть на папір, з них вже жадних матеріялів не виробляють. Зате використовують усякі відпадки бавовни, їх прядуть і виробляють з них найдешевші роди полотен (т. зв. „віґоньові"). Полотна ті йдуть масово передовсім на покривала для мерців до домовин, бо в ношенні скоро розлітаються.

Одначе показується, що й шмата шматі не рівна. Найліпші шмати приходять з країв, де суспільність добре ситуована, культурна, не зношується до семи лат, а раз-у-раз зміняє свої одяги. Такими „елеґантами" є видно швайцарці, бо їх шмати зараховуються до найвищої кляси.

Дешеві білостоцькі вироби вовняні і півбовняні (цайґи, штрукси) заливають не тільки внутрішній ринок, але мають також великий збут за границею. В останніх часах заграничні ринки збуту почали корчитися, зате майже 90 прц. тих виробів спрямовано до Англії у виді чи то матеріялу, чи то вже готових убрань, призначених, очевидно, не для англійських джентельменів, а для робітників і дальше для англійських кольоній. Недавно, перед знижкою фунта, також у нашій пресі згадувалося про протест англійських робітників проти ввозу з Польщі дешевої конфекції і то по ціні, за яку в Англії ніхто не діднявся би навіть самого конфекціонування, не згадуючи вже про матеріял.

Такий наглий зріст збуту тих товарів до Ан-

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З 20. ЛИСТОПАДУ 1931.

Е. КРАН. 3)

Шляхами мистецької еволюції кіна.

Наслідки реформи Ґріфіта. — Роля першоплянівки. — Методи монтажу.

Першоплянова знимка, вперше застосована Ґріфітом у його „Народинах народу", стала миттю серцем кіна; дехто спочатку закидував їй неприродність побільшень та практика небавком виявила, що ця „хиба" саме найбільша прикмета першоплянівки. Побільшення заповнює екран одним мотивом, звужує глядачеві поле бачення, а тим самим приневолює його дивитися в даний момент на те, що автор-режісер уважає найцікавішим.

Наслідки нібм невеличкої Ґріфітової реформи просто неоцінені. Першоплянове побільшення вже по своїй природі має характер аналітичної знимки, а завдяки ньому на місце хаосу прийшла у фільмі глибока мистецька та психольогічна аналіза. Першоплянівка видерла написові керму акції та віддала її в руки образу, який став себе пояснювати. Вона надала кінові своєрідний стиль т. зв. кіновий і кінову індивідуальність, звела фабулу в користь цизелятури дрібниць, актора приневолила до спокійної, зосередженої гри (за гаслом: „мінімум жесту, максимум експресії!") дала почин т. зв. психольоґічній фільмі. Вона зробила кіно мистцем реалізму, театрального наслідувача — мистецтвом реального життя.

Першоплянова знимка — не згадуючи пленер — це перший самостійний здобуток кіна, перше рідне слово в мистецькому словнику Великого Німого. Своєрідний спосіб експресії, невідомий іншим мистецтвам. З його винаходом кіно перестає бути „кіном", з літературно-театральної стежечки сходить на свої шляхи — вповні автономізується. „Народини народу" стали народинами справжньої мистецької фільми, а Ґріфіт батьком нової Музи означеної шифрою № X.

Першоплянівка завела в досі одноманітному кіні незвичайну ріжноманітність знимок: між далекими (Fern- und Totalaufnahmen) розкинула щедрою рукою таке число близьких (Einzel- und Grossaufnahmen), що зайшла необхідність порядкувати їх, згідно з правилами кінової естетики. Перед „німою" Музою виринуло завдання чисто „синтактичне": поодинокі образи-слова складати в гарні „оптичні речення" — суцільні змістом (льоґікою) та настроєм, а при цьому музичні своїм „зоровим ритмом". Давніше режісер кермуючи фільмою компонував лише поодинокі знимки-образи, які опісля склеювали зі собою, не вважаючи дуже на те, чи склад знимок по мистецькому доцільний; відтепер на режісера, як творця фільми, спадає ще один обовязок: змонтувати свій твір, т. зн. із знимок компонувати фільмову цілість. Нині кожна фільма переходить обі композиції (картинну на матівці знимкового апарату та монтажну під ножицями режісера). Слід зазначити, що друга, себто монтаж так само рішає про мистецьку вартість фільми, як і перша. Як вартість поеми залежить „лише" від добору й ритму поодиноких слів, так і мистецькість фільми залежить „тільки" від складу добору та черги поодиноких знимок. Ножиці мусять рішити все: які знимки кинути і які залишити, які скоротити, врізати, які розрізати на частини, в якому порядку склеювати їх із собою. При монтажному столі похилений над кільометрами плівки мусить режісер інколи й цілими місяцями важко працювати, боротися в собі з мистецькими проблемами та сумнівами,

Годі тут подати правила монтажу; вони є тайною, даром спеціяльного кінового таланту, як свобода рим є даром поетичного хисту. Треба зжитися з екраном, щоби відчути, як хвилює кров у його бючках та як тремтять його „нерви".

Монтаж рішає про два „артистичні моменти" кінознимки: льокальний і темпоральний — інакше сказавши, про її місце (між іншими образами) та часову вартість; залежно від довжини, яку їй виміряють режісерські ножиці, вона може довше або коротше тривати на екрані. А що дрібні частиці секунди грають у фільмі велику ролю, з цього видко, як прецизійно мусить режісер при монтажі обчислювати метраж кожної картини, майже кожного кадру зокрема.

На прикладах зрозуміємо, наскільки згадані моменти рішають про мистецький ефект даної знимки.

„Военний порт Тульон... Панцирник „Альма"... Національне французьке свято: 14. липня. На кораблі масковий баль...

Небавом — вибух світової війни... Радіо приказ... Нічню „Альма" підносить якорі й виходить в море... Мерехтить місяць на хвилях... Несподівана стріча з ворогом... Торпеда... „Альма" тоне... над нею замикаються чорні води. На плесі знов місяць розстелює свої золоті килими.

А там, де був панцирник — біла, балева маска... Глумливо колишеться на гробовій безодні"...

Якби та маска плавала по морі трохи скорше, напр. підчас балю впала з панцирника у воду, враження було би куди слабше. Режісер Бароncеллі монтуючи фільму „Варта" вклеїв картину з маскою на воді в другому місці — і тим відразу подвоїв ефект.

Подібно й часова вартість знимок мусить бути дбайливо обчислена; коли напр. в еротичних сценах поодинокі картини довго держаться на екрані (іноді навіть 20 секунд), то в баталістичних тільки блимають перед очима глядача, скачуть скоро, обривисто в своєрідному кіновому **vivace staccato.**

Довжина кінознимки споріднила фільму з музикою; як у царстві тонів, так і тут маємо оптичні ноти-картини: цілі, половинкові, чвертьноти, вісімки, шіснацятки — залежно від часу тривання даного образу. Кіно теж має свої такти й павзи (є ними написи, або чорні вставки „сліпої" плівки) та свої темпа; чим для фортепяну педал, тим для нього „soft-focus" (м'яка знимка), який розливає гострі обриси картини.

(Продовження буде)

—o—

ґлії став можливим очевидно тільки завдяки інтервенції польського уряду, який призначив дуже високі вивозові премії, а саме ок. 300 зол. за 100 кільограмів.

На тому експорті польські фабриканти до часу анижки фунта заробляли приблизно 5 прц. від обороту. Після упадку фунта ситуація польського експорту до Англії значно погіршилася, бо при ріжниці яких 20 прц. на фунті такий експорт дав би около 15 прц. ефективної страти. Всеж таки давніше заключені умови прийшлося виконати по старих цінах, бо анґл. торгов. палата загрозила, що якби польські імпортери не виконали своїх зобовязань, то зірве з ними звязки раз на завсіди. По обосторонніх уступках експорт нині триває дальше. Одначе страшнішим від упадку фунта для польських виробів є консервативний уряд, який правдоподібно загородить Анґлію високим митним муром. Отой страх викликав хвилево цікаве явище. Фабрики, які експортують до Англії, останніми часами масово анґажують робітників і працюють на три зміни, щоби виробили в короткому часі якнайбільше товару і вислати його до Анґлії ще перед введенням мита, тимбільше, що постанова польського уряду про вивозові премії обовязує тільки до кінця цього року. Загально експорт мануфактури дає Польщі річно около 90 міл. заграничної валюти, а що львина часть того експорту в останніх часах була спрямована до Анґлії, то евентуальне введення там ввозового мита може дуже болючо діткнути не тільки польський мануфактурний промисл, але й торговельний біланс Польщі взагалі.

У білостоцькі вироби одягається нині все наше міщанство, робітництво, а також селянство, яке щораз більше закидає народню ношу й перекидається на тандиту. Очевидно, що тут ми також не маємо ніякої участи в поділі зисків з тих міліонів, які рік-річно видаємо на білостоцькі чи інші вироби, бо приватних торговців мануфактурою майже зовсім не маємо (всього кількох у цілій Галичині), а наша кооперація цею бранжею майже не займається, коли не рахувати зразкового стрийського Повітового Союзу і декількох кооператив у краю. Одначе це все капля в морі, коли зважити, що наш селянин безперечно видає нині більше гроша на купно шмат, як на нафту, сіль і кольоніяльні товари разом взяті. А якщо приймемо ще на увагу, що мануфактура — це товар „сліпий“, на якому мало хто розуміється, то скільки то визиску, чи просто ошуканства діється з тим по наших містечках! А все це відбивається на шкурі нашого бідного селянина.

Тому нехай призадумаються ті, кому слід, чи не пора вже і нашій кооперації взятися до торговлі мануфактурою. Очевидно, що ця бранжа вимагає значно більше фахового знання і практики, ніж інші роди товарів, одначе це не є вже така страшна перешкода, якої не далося би усунути. З початку слід братися за товари білі і не десеньові, які з моди не виходять, а коли наберемо дещо практики, тоді можна буде забратися і до шовківництва.

Е. Чучман.

Середкатастрофи безробіття.

(З Головної Ради Союзу Українських Приватних Службовиків „СУПРУГА“.)

Головна Рада „СУПРУГА“ по нараді з представниками самопомічних службовицьких організацій у Львові, устійнила слідуючі **напрямки в справі боротьби з безробіттям** серед українського службовицтва і взагалі працюючої інтелігенції:

1) Поміч безробітним і позбавленим праці це моральний і соціяльний обовязок всього українського суспільства, зокрема допомога безробітним українським службовикам **є справою першорядної національно- суспільної ваги.**

2) З огляду на те, що безробіття зачіпило в нас головно персонал Повітових Союзів Кооператив, належить вживати всіх засобів для того, щоби позбавленим праці улекшити **переміщення на працю** в ті ділянки, які менше потерпіли від крізи (молочарство, кредит, більші сільські кооперативи, спеціяльно районові, які належалоб творити і т. ін.).

3) Всі члени „СУПРУГА“ обовязані там, де тепер працюють, **вести аґітацію за те, щоби їх установи приймали на працю зредукованих товаришів службовиків,** коштом ощадностей в інших ділянках. Для того необхідно:

а) виступити **проти надобовязкових годин,** вимагаючи, щоби на цю працю приймали безробітних, зареєстрованих у „СУПРУГА“ та його філіях;

б) виступити **проти подвійних посад,** вимагаючи, щоби звільнені тим способом посади обсаджувати безробітними;

в) виступати проти держання на посадах осіб, яких **подруги** мають посади, що дають їм можливість прожиття з родиною; на звільнені місця приймати безробітних;

г) виступити проти держання на праці **емеритів;**

д) домагатися заведення якнайгостірішої ощадности в господарці, зокрема щодо платень вищого і керівничого персоналу, щодо ріжних винагород, синдикатур, ремунерацій, тантієм та взагалі побічних доходів.

4) Кожний службовик повинен припильнувати, щоби його установа обезпечила його від безробіття.

5) Нагадується всім безробітним, щоби використовували всі можливости підмог (від ЗУПУ, „СУПРУГА“, воєвідських, міських та ін. комітетів допомоги безробітним) та безплатної лікарської помочі.

6) Взиваємо всіх безробітних українських службовиків, щоби **реєструвалися в бюрі і філіях „СУПРУГА“,** з другої сторони закликаємо всі **фірми й установи, щоби зголошували до „СУПРУГА“ своє запотребування на робочі сили.**

7) Головна Рада звертає спеціяльну увагу **на розбудову нових варстатів праці,** які далиб працю безробітним. **Кожний службовик,** що має працю, нехай думає про те, як допомогти другому, безробітному, найти можливість праці і заробітку у якомусь новому варстаті праці.

8) Головна Рада звертається з горячим закликом до всіх позаслужбовицьких чинників і до всеї української преси, щоби причинилися до **широкого розпропаґування повищих напрямних думок** у боротьбі з безробіттям, чим сповнять велике громадське і національне діло. В першій же мірі пропаґандою повищих засад повинні занятися професійні і самопомічні організації українських службовиків.

Нарада звернула крім цього увагу на **необхідність належного використання службовицьких емеритальних фондів.** Щодо цеї справи установлено слідуючі думки як тимчасову **опінію:**

1) Стверджено факт, що емеритально-відправні фонди, зібрані службовиками львівських установ дорогою примусової ощадности (з участю у кількох випадках самих установ) доходять уже поважної цифри 350.000 золотих.

2) Візвано всіх товаришів-службовиків в установах, де примусова ощадність на емеритально-відправні фонди ще не заведена, зробити це негайно.

3) Де службовицтво зґуртоване у більші числом групи, там можна творити для льокування зібраних фондів спеціяльні кредитові кооперативи; де таких не буде — належить льокувати фонди в кредитовій кооперативі С-ка „СУПРУГА“.

4) Візвано службовицькі кредитові устанави, щоби обмежували видачу чисто споживчих позичок членам, стараючися урухомити можливо найбільше гроша. Зайві фонди належалоб льокувати в Кред. С-ці „СУПРУГА“, як центральній касі службовицьких фондів. Для завідування цими фондами належалоб створити при Спілці „СУПРУГА“ фінансову комісію з представників усіх інтересованих установ.

5) Провідною думкою в адміністрованні службовицькими становими капіталами повинно стати: **допомогти розбудові** національно-суспільного господарства, зокрема **нових варстатів праці,** де найшлиб заняття теперішні безробітні і підростаючі кадри нової працюючої інтеліґенції.

Львів, дня 16. листопаду 1931 р.

Головна Рада „СУПРУГА“.

Веселе з сумним.

Українська мова в „Ілюстрованім Курері Цодзеннім“.

З краківським „Курерком“ полемізувати не можна: не дозволяє на це етичний рівень тої газети, а зрештою всяка полеміка тут недоцільна, бо вона моглаб „лише“ вияснювати правду, на якій „Курерковi“ прецінь ніколи не залежить! Але буває там від часу до часу такий „шедевр“ ігноранції і тупости, що годі його не реєструвати. Такий ост. геніяльний виступ „Курерка“ з ділянки знання україн. емігрантських відносин та — фільольоґії. Залишімо на боці „ревеляції“ про ролю Микити Шаповала (відомо: в „Курерку“ — де пальцем тицьнеш там і „ревеляція“. — Їм лекше ревеляції фабрикувати, ніж підвавельські преції гризти!), а зате звернемо увагу на знання редакторів „Курерка“ української мови, в якій автор згаданої передової статті (з 19. ц. м.) „цитує“ ріжні вислови й цілі речення — мабуть для кращого задокументування, що він „у курсі справи“. І так Галичина — це *„кобилка України“*, — що ця „кобилка“ має означати, Господь і п. Маріян Домбровський відає! Редакційний спеціяліст „Діла“ від ребусів міркує, що це певне польську **„kolebk-y“** перекладено на *„колибку“* (не тую гуцульську, а курієрківську), а з „колибки“ вийшла в друку „кобилка“. Шаповал мав кликати на одних зборах: *„...Люди добрие...“* УВО ділає в одні́м *„кутке“*. Під адресою Коновальця впав запит *„Свідкі він взявся?“...* (так впевняє один „свідок“ тих одних еміґрантських зборів). Українські фашисти промовляють до себе per *„грамодянін“* (колиб було бодай *„громотянін“* — то воно може натякалоб на грамоту Скалона про винахід українського народу). Дальше читаємо там, що Шаповал питав вождів УВО: *„Кто ви такіє? Котора нечистая сіла прінесла вас і керует вашим рухем?“*.

А на кінець така квітка: *„Со временем начія созрієв культурно, виделіть іж себя боевуе силу і поведеть борьбу за незавісімость сорока-міліоннаво народа“*. „Гей, не дивуйтесь добрії люди“ — це не є ескімоський волапік, а мова, якою мали — згідно з „ревеляціями“ І. К. Ц. — промовляти у кімнаті, прикрашеній портретом Шевченка й мапами України, на зборах української орґанізації, — словом це таки українська мова! Так кажуть редактори часопису, який виходить у місті, де існує університетська катедра української мови й де студіює ок. 600 українських студентів... Мало того: таке стоїть у газеті, якої фактичний редактор є послом із *станиславівської* виборчої округи!

Сміх сміхом, але — такі люди, з таким „знанням“ української мови, претендують на монополь знання української проблеми й виписують десятки статтей на українські теми, які мають величезний вплив на *національну політику* держави! Сміх сміхом, але прецінь „Іл. Курер Цодз.“ є таки справді найбільше „впливовим“ часописом у Польщі!...

Свята 1. листопада.

СОЛОТВИНА.

І наша Солотвина не лишилася позаду тих місцевостей, що рік-річно святкують урочисто памятний день 1. листопаду. В цьому році святкування у нас було, щоправда, скромне, та зате пройшло дуже поважно, залишаючи на всіх учасниках, які зібралися в церкві на панахиду за поляглих, глибоке враження. Панахиду відправив місцевий парох о. В. Грицей, що з нагоди листопадових роковин виголосив і відповідну проповідь. Церква була виповнена міщанством та інтелігенцією. Було теж багато молоді.

КОВНО (ЛИТВА.)

В дні 31. жовтня ц. р. зорганізували замешкалі в столиці Литви українці урочисте листопадове свято. Реферат виголосив голова Литовсько-Українського Т-ва проф. Біржишка, а по нім промовляв представник українців. По обох промовах відспівано гимни литовський та український. Дня 1. листопаду відбулося в ковенській прав. церкві торжественне богослуження з панахидою за поляглих. В тому дні на палаті Нац. Музею були вивішені прапори литовський та український і портрети українських героїв.

—о—

Страйк портових робітників.

БЕРЛІН 18. XI. ПАТ. В Дуісбурзі-Гамборн вибухнув ґенеральний страйк у всіх портових підприємствах і заведеннях. Увесь товаровий оборот і комунікація припинені. Страйкує коло 1000 осіб. Страйк проголошено наслідком видання в дні 13. ц. м. мировим судом присуду, що передбачує знижку робітничих платень на 5 і пів прц. Працедавці поняли не пішення

Соціял-демократи проти гітлерівців.

БЕРЛІН, 18. XI. ПАТ. Канцлер Брінінґ приймає вчора провідників соціял-демократичної партії, послів Брайтшайда і Вельса, що предложили йому постуляти своєї партії щодо поборювання терористичної акції гітлерівських штурмових відділів. Вони звернули між іншим увагу на те, що національно-соціялістична партія присвоїла собі в поодиноких союзних краях права, які прислугують дотичній краєвій владі. У Брауншвайґу, де міністром внутр. справ є гітлерівець Кляґес, поліція помагала гітлерівцям переводити ревізії в мешканнях приватних осіб, яких підозрівали в радикально лівицевих поглядах. В інших випадках поліційні службовці, хотячи передістатися крізь кордон гітлерівських штурмовиків, мусіли леґітимуватися окремими перепустками, які видавала команда штурмових відділів. Представники соціял-демократії висловили здивування, що міністр Ґренер на вчорашній конференції міністрів внутр. справ союзних країв обмежився тільки зверненням уваги на терористичну акцію комуністичних боївок, злегковажавши виступи національно-соціялістичних штурмових відділів.

З життя наших установ.

Звичайні загальні збори видавничої кооперативи „Червона Калина“.

У вівторок, 17. листопаду ц. р., відбулися в салі „Української Бесіди“ десяті з черги звичайні загальні збори рухливої видавничої кооперативи „Червона Калина“. Проводив зборами голова Надзірної Ради коопʼви д-р Степан Шухевич, секретарював член Надз. Ради д-р Щуровський.

Звіт з діяльности за минулий діловий рік складали голова Надз. Ради при відкритті зборів, потім директори Постолюк і Навроцький. Звіт Контрольної Комісії разом з внесенням на уділення абсолюторії уступаючій Управі складав пос. Матчак. На зборах відчитано також обширний звіт із переведеної Ревізійним Союзом Українських Кооператив ревізії діяльности кооперативи.

Дискусії над звітом, можна сказати, не було. Бо ті, що забирали слово над звітом, фактично висловлювали тільки побажання до Управи. Зате цікавішими були деякі запити, на які давали вияснення члени Управи. Між іншим дуже кольоритно мотивував потребу деяких уже виданих кооперативою книжок директор і одночасно редактор видавництв „Червоної Калини“ Лев Лепкий. Присутні, як завсіди з ним буває, слухали його слів з інтересом та приємністю, бо промовляв дотепно.

Тяжкі економічні обставини, як вийшло з усіх звітів, не могли поминути зовсім і „Червоної Калини“. Кольпортажа книжки стрінула на свому шляху немалі трудноші. А найважнішою з них недостача готівки в консумента книжки. „Черв. Калині“ винні в краю за книжки поверх півсотні тисяч зол. Одначе, не зважаючи на те, „Червона Калина“ в порівнанні з іншими нашими видавничими підприємствами пробивалась досі і тепер пробивається через крізу оборонною рукою. І ця обставина найвідрадніша в житті цієї рухливої установи.

Після звіту директорів і дискусії збори уділили Управі абсолюторію. Вибрано на внесення п. Івана Рудницького (senior) Комісія-матка (Ю. Шепарович, д-р Коновалець і д-р Кризуцький) запропонувала зборам листу кандидатів до Надз. Ради, яку всі беззастережно приняли. Таким чином до Надз. Ради „Червоної Калини“ ввійшли: д-р Ст. Шухевич, д-р Щуровський (лікар), д-р Кривуцький, інж. Лев Шепарович, пос. Матчак і мец. Ів. Рудницький.

Після вибору Надз. Рада відбула зараз-же засідання, на якому вибрала дирекцію в особах директорів пп. Постолюка, Навроцького і Лепкого і їх заступників пп. Тиктора і П. Пасіку. Загальні збори дирекцію затвердили.

——o——

Небезпека громадянської війни в Німеччин .

БЕРЛІН. 17. XI. ПАТ. Заповіджене утворення спільного фронту між соціялістами і комуністами, як це виходить із дармштадської промови посла Брайтшайда, викликало в політичних колах велике враження. Із кол, зближених до соціял-демократів, зачувати, що досі не навязано ще безпосередніх переговорів між соціялістами і комуністами. Велику вагу привязують до вислідів конференції, яку мають відбути завтра проводники соціял-демократів із канцлером Брінінгом. Загально думають, що сильний зріст гітлерівського руху та повстання одноцілого лівицевого фронту побільшують небезпеку швидкого вибуху громадянської війни.

——o——

Заграничні політики у французькому парламенті.

ПАРИЖ, 17. XI. ПАТ. В палаті депутованих зачинається сьогодні дебата над заграничною політикою. На домагання премʼєра Лявадя виділено в окрему групу 10 інтерпеляцій, що мають бути предметом нарад. Це справи переговорів у Вашингтоні, фінансової ситуації в Німеччині, роззброєння, французько-радянських взаємин, праці Союзу Народів, китайсько-японського конфлікту та вислідів конференцій в Парижі, Берліні та Льондоні. Дискусія потріває мабуть до кінця тижня.

——o——

Китайсько-японські розходження в Союзі Народів.

ПАРИЖ 18. XI. ПАТ. Рада Союзу Народів відбула довірочне засідання без участи представників Китаю і Японії. Стверджено великі розходження в поглядах обох сторін, що зазначуються в максимальних домаганнях. Рада пробує устійнити спільні точки. Явне засідання відбудеться аж тоді, коли погляди обох інтересованих сторін будуть достаточно зближені.

Арештування в Тернопільщині.

Слідчий відділ політичної поліції в Тернополі зарядив дня 17. жовтня 1931 переведення домашньої ревізії і арештувань у кількох селах тернопільського повіту (Дичків, Красівка і Товстолуг), що їх перевела немундурована і мундурована поліція з Тернополя. Тоді арештовано 14 молодих людей, між ними одного бувшого учня VI. кл. гімн. 17-літнього Василя Охримовича, сина о. Остапа Охримовича з Дичкова, а решта селян, майже виключно парубків. Арештовані були: 1) Михайло Ґудз, 2) Володимир Ґулька, 3) Андрій Козуб, 4) Осип Козуб, 5) Петро Козуб, 6) Василь Охримович, 7) Володимир Роговський, 8) Омелян Павлусь, 9) Юрко Павлусь, 10) Мирослав Павлусь, 11) Степан Тлумацький, 12) Омелян Українець, 13) Василь Чаплинський і 14) Андрій Чикало. При ревізії у одного з арештованих знайшли один примірник „Сурми“. Всіх арештованих відставлено до слідчої вязниці при окружному суді в Тернополі під замітом злочину головної зради з §§ 58 і 59 карн. зак. через приналежність до УВО зглядно до Організації Українських Націоналістів. З арештованих в останніх днях випущені на волю зі судової вязниці в Тернополі на основі постанови слідчого судді: 1) Володимир Ґулька, 2) Мирослав Павлусь, 3) Омелян Павлусь, 4) Юрко Павлусь, 5) Степан Тлумацький, 6) Василь Чаплинський і 7) Андрій Чикало, інші в числі 7 сидять дальше ще від 17. жовтня ц. р.

Дня 6. листопада 1931. слідча політична поліція з Тернополя перевела нову низку ревізій і арештувань, також під замітом злочину з §§ 58. і 59. австрійського карного закону тим разом вже не за УВО чи ОУН, але за ширення комуністичної агітації. Найбільше ревізій і арештувань було у великому селі Настасів, тернопільського повіту, що був досі одинокою більшою базою сельробівщини, зафарбованої комунізмом, на ціле Поділля і який один з усіх сіл в цілій тернопільській виборчій окрузі ч. 54, що обіймає якраз ціле Поділля, голосував масово при виборах у 1930 р. на сельробівську листу. З початком січня 1931. в часі різдвяної відпустки з 10. полку піхоти в Ловічу здезертирував за Збруч уроженець цього села Богдан Зазуляк. Він, як бувший сельроб, а опісля комуніст знайшов приміщення на Радянській Україні і звідси зачав писати листи до своїх знакомих з часів військової служби та до своїх знакомих і ровесників в Настасові. Ті листи — писані зрештою проти волі адресатів — чи радше їх адреси стали відомі поліції, котра остаточно приступила до арештування адресатів. І так арештовано 6. XI ц. р. Григорія Волосецького, столяря зі Загробелі коло Тернополя і тогож дня Пилипа Кривошию, шевця з Дорофіївки коло Підволочиськ, пов. Скалат. Вони оба минулого року служили при війську з Богданом Зазуляком при 10. п. п. в Ловічу і в жовтні ц. р. були з війська стало урльоповані. Рівночасно арештовані під тим самим замітом слідуючі молоді люди, майже виключно сільські парубки в Настасові: 1) Микола Білах, син Івана, 2) Микола Білах, с. Миколи, 3) Гринько Білах, 4) Іван Джинджуристий, 5) Іван Зазуляк, 6) Михайло Ковалишин, 7) Пилип Кривоватий, 8) Гринько Куріца, 9) Василь Колодій, 10) Теодор Процишин, 11) Михайло Рачковий і 12) Микола Ткач. Всі вони сидять досі у слідчій вязниці при окружному суді в Тернополі.

У тій самій вязниці сидять ще як окрема ґрупа два молоді, жонаті і заможні селяни Святослав Шуран з Нового Села, пов. Збараж і Онуфрій Ґура з Суховець, пов. Збараж, арештовані дня 29. жовтня 1931. на донос Степана Левчука рівнож через політичну слідчу поліцію з Тернополя під замітом злочину з §§ 58. і 59 кар. зак. (приналежність до УВО чи ОУН) і за підпал в банді з §§ 166 і 167 а) карн. зак. Після поліційного доносу оба арештовані у вересні 1930 р. мали підпалити дві стирти пшениці в Сухівцях на школу тамошнього асесора Бончковського.

З манджурського боєвища.

ТОКІО, 18. XI. ПАТ. Як повідомляє агенція Райтера, ген. Маа приняв умовини японського генерала Гоніо. Однак можливе, що ця вістка обчислена на викликання доброго враження за границею. Відповідь, яку Японія має дати Радянщині, має знову запевнювати, що японські війська не будуть іти в напрямі Ціцікару, оскільки відділи ген. Маа не причиняться до погіршення ситуації. На основі донесень з Манджурії переговори з ген. Маа перервані. Ген. Маа каже, що треба конче лишити деякі китайські відділи на півдні від східно-китайської залізниці з огляду на боротьбу з бандитизмом. На основі цих вістей ген. Маа сам переслав ультімат японським відділам, домагаючись, щоби забралися з району ріки Нонї.

ТОКІО, 18. XI. ПАТ. Аґенція Райтера повідомляє, що японці зробили великий погром військам ген. Маа й переслідують їх в напрямі Ціцікару.

МУКДЕН, 18. XI. ПАТ. Як подає спеціяльний кореспондент аґенції Райтера, офензива японських військ проти ген. Маа-шан-шена розпочалася сьогодні вранці. В боях беруть участь всі японські війська, що находяться в околицях ріки Нонї.

ТОКІО, 18. XI. ПАТ. На основі інформацій з Мукдену японські війська заняли в год. 1. попол. Ан-ган-кі.

Чи ви зложили листопадовий дар українським інвалідам?

Ґранді в Америці.

НЮ ЙОРК, 17. XI. Т. пр. Президент Гувер приняв в Білому Домі італійського міністра закорд. справ Грандія і відбув з ним півгодинну конференцію. Про цю розмову Ґранді заявив представникам преси: „Саме в такій хвилині, як тепер, найвиразніше дається відчути, що добробут поодиноких держав є одночасно добробутом усіх держав і що нещастя одного не може бути щастям для другого. Інтереси всіх народів звязані тісно зі собою“. Пізніше Ґранді зложив візиту державному секретареві Стімсонові. Як зачувати, Зединені Держави хотять порозумітися з Італією в справі співпраці на роззброїйній конференції, в справі французько-італійського порозуміння щодо зброєнь на морю та бажають доповнити умову Гувера з Лявалем щодо міжнародніх довгів.

На принятті у Стімсона міністр Ґранді мав розмову зі сенатором Борагом. Становище Грандія в справі ревізії версайського договору й анулювання репарацій та воєнних довгів є предметом дальшої виміни думок.

Справа репарацій і довгів.

ПАРИЖ 18. XI. ПАТ. Англійський міністр закордонних справ Саймон мав розмову з премʼєром Лявалем і Ф. Бюлювом. Обговорювали справу репарацій і короткотермінцевих довгів, Саймон висловив погляди, що далеко відбігають від поглядів, висловлених свого часу Болдуіном, яких французький уряд не міг приняти. Однак і тепер будуть ще потрібні переговори, щоб узгіднити погляди французького й англійського уряду в цій справі та узгіднити основи, які обовязують в ділянці репарацій, з проблемою приватних довгів. Справа може бути полагоджена тільки при широкій фінансовій співпраці обох держав.

Австрія перед новим державним замахом.

ВІДЕНЬ 18. XI. ПАТ. В бюджетовій комісії австрійської Національної Ради промовляв соціялістичний посол Дайтш, обговорюючи поголоски про новий державний замах, планований геймверою. Ці поголоски повстали наслідком лагідного становища австрійської влади супроти аранжерів замаху з 13. вересня ц. р. Між іншими аранжерами було 45 чужинців, яких влада не потягнула до відповідальности. Пос. Дайтш заявився проти політичного зближення Австрії з Мадярщиною та проти німецьких націоналістичних ексцесів у віденському університеті.

——o——

Кривава сутичка з 3.000 безробітними у Льондоні.

Льондон, 18. XI. ПАТ. У робітничій дільниці прийшло нині до заворушень безробітних. Перед біржею праці демонструвало 500 безробітних, що ждали на підмоги. Небаром прийшли інші безробітні, так, що разом було їх до 3.000. Скріплений відділ поліції розганяв демонстрантів гум. палицями. Два полісмени та 3 безробітні були тяжко ранені.

В справі забраних німцям земель.

БРЕСЛЯВ 18. XI. ПАТ. В Ніссі відбувся зїзд горішньо-шлеської німецько-національної партії, Ґуґенберґа. На зїзді явились також представники німецької меншости із Чехословаччини. Посол до райхстаґу Обергофер грозив у своїй промові, що опозиція покине парлямент. Щодо Польщі промовець сказав, що німецькі націоналісти признають полякам право до державної незалежности, але не до країв, забраних німцям. Навіть гроза вязниці не здержить німецьких націоналістів від боротьби з евентуальним пляном східнього Льокарна.

Оголошення, оповістки, місцеві як і з провінції оголошуватимемо тільки за попередньою присилкою належитости. Незаплачені заздалегідь оголошення не будуть поміщені.

ОСТАННІ ВІСТИ

СТРАЙК ТРАМВАЇВ У ВАРШАВІ.

Страйк трамваєвиків у Варшаві тревае далі. На конференції з през. міста делегація трамваєвиків поставила нові домагання, а саме, щоби маґістрат згодився на виплату платень у висоті липневої платні до 25. листопаду.

ПРОФАНАЦІЯ ЖИД. ГРОБІВ.

У Сохачеві невідомі люди ушкодили 60 нагробників на жидівськім цвинтарі, 16 знищили зовсім.

НАПАД ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ НА ЖИДІВ У ПАРИЖІ.

У Парижі в дільн. Ст. Мішель, де живуть чужинні студенти, гурток польських студентів напав на студентів-жидів. Поліція арештувала провідника ендеків й одного з напасників гр. Ст. Тишкевича. Жиди повідомили про напад польську амбасаду в Парижі.

ЗАМАХ НА ГРАНДІЯ.

Союз протифашистів у Зл. Державах плянував замах на італійського міністра Грандія, який тепер є у Зл. Державах. Щоби перешкодити замахові на припоручення уряду Ліндберг перевіз Ґрандія літаком із Нюйорку до Вашінґтону.

ЯПОНЦІ ЗАНЯЛИ ЦІЦІКАР.

МУКДЕН, 18. XI. ПАТ. Відділи японського війська війшли до Ціцікару в 20. год. Китайську поліцію роззброїли.

ҐРЕДЕЛЬ ПІД КУРАТЕЛЕЮ.

ВІДЕНЬ. 18. XI. ПАТ. Віденський суд на внесення родини постановив віддати під кураторію 63-літн. деревного промисловця бар. Альб. Ґределя. Ґредель був давніше спільником відомої деревної спілки в Сх. Галичині, а кілька літ тому виступив із неї та грав лише в карти. Зобовязання його перевищають 2 міл. шіл. Тепер Ґредель є в одній з віденських санаторій.

Берестейський процес.

(21-ий день розправи).

У середу зізнавав бувш. пос. **Попель** (НПР). Оборона питається свідка, чому він не є на лаві обвинувачених. Свідок відповідає, що с. Демант на те саме питання відповів йому, що його справу вилучили й розглядатиме її спец. сл. суддя. Свідок сподіється, що може колись довідається в чому його обвинувачують. На це оборона заявляє, що Попель наче сценічна особа, себто обвинувачений, який шукає свого прокуратора. (На салі сміх). Попеля серед акту обвинувачення згубили, він не може дійти, що сталося з його справою.

Дальше свідок оповідає, як 3 дні після травневого перевороту почалася кампанія проти нього. Йому закидали, що в „Протекті“ заробив величезні гроші на доставі газ. масок. Йому закидали, що заслонюється пос. мандатом. Коли ж св. зрікся мандату, суд усеж не виступив проти нього, та кампанія проти нього не скінчилася. Після зложення мандату жив із піддержки товаришів. Коли старався виїхати за кордон, в уряд. комісаріяті сказали йому, хай покине Польщу на все.

Свідок твердить, що знає напевно, що за „Протекту“ сидів у Бересті. (Прокураток осміхаеться. Обор.: Дуже веселе для п. прокуратора). Коли свідок був послом, його вважали експозитурою ген. Сікорського в соймі. (Обор.: Видно на вас хотіли порахуватися і з Сікорським). Св.: Так, та з ним тяжче, бо він за сильний. Як владу перейняв Славек, Союз леґіонів взивав суспільність повалити сойм. Також енунціяція Славка в клюбі ББ. доказувала, що зближаються важні події. Славек не кидає слів на вітер.

Після перерви зізнавав бувш. прем. **Бартель.** Обор. Берензон питається свідка, чи відомо йому, щоби опозиційні партії, т. зв. Центролів, вплинули своїм виступом шкідливо для держави на відношення **українських** партій. Свідок не бачить того тепер, не бачив і тоді, як був шефом уряду. В грудні 1930., коли відносини між опозицією й урядом загострилися, президент держави візвав свідка до Варшави. Св. згодився приняти ролю премієра. В справі творення уряду порозумівався лише з Пілсудським. В січні вже працювали над бюджетом. В бюдж. комісіях мали реферат опоз. партії. (Адв. Берензон: Будучі змовники). Бюджет перейшов обтяжений. Діяльність опозиції часом була прикра, одначе не революційна. Пристор не був у ласці. Після бюджету почалися наступи на нього. Свідок стоїть на становищі, що шеф уряду відповідає за склад кабінету. Тому свідок упав. Заявив це теж про своє відношення до Пристора. Свідок не признає компромісів. Такі його звичаї. Не вільно лишати міністра. Це не по лицарськи. Не знає нічого, щоби в суспільности говорено про держ. замах. Хто це говорив, той фальшивий товмач Св. Письма. Ті люди знають усе більше ніж уряд. 8 міл. зол., за які потім мав справу мін. Чехович одержав мін. Складковський. Пос. Ліберман питається, яка позиція правдива, бо Пілсудський згадував про 5 міл.; у протоколі ради міністрів перекреслили 5, а написано 8 міл. Прокуратор противиться ставленню цього питання. Оборона предкладає судові акти в тій справі.

НОВИНКИ

— **З ініціятиви студ. „Гуртка Прихильників Книжки“ при Т. П. О. у Львові** при ласкавій співучасти видавництв: Червона Калина, Просвіта, Діло, Новий Час, Світ Дитини, Ізмараґд, Громадський Голос, Самоосвіта, Народня Справа, Неділя і інші відбудеться **Виставка української книжки** в часі: від 22. до 29. листопада 1931 в авлі Академічного Дому, вул. Супінського 21. — Отворення виставки попередить **Святочна Академія** в дні 22. листопада ц. р. в год. 12-тій в полудне. Осібні кіоски: Червоної Калини і Світу Дитини. — Виставка отворена щоденно між год. 10—13 і 14—19. — Вступ за добровільними датками від 20 сот. Мистецька декорація І-го жіночого звена Філії Наук. Викл. ім. П. Могили. — Деякі книжки і виставка вишивок: продається з оригінальними авторськими підписами. — Крім цього мила несподіванка. — **Виставовий Комітет.** 3—5

— **Концерт камерної музики.** З Музичного Т-ва ім. Лисенка повідомляють нас, що дня 7. грудня ц. р. піяністка **Галя Левицька-Крушельницька** разом зі своїми сестрами, скрипачкою **Марією Левицькою** і челісткою **Стефою Левицькою-Юзвак** (обі по музичних студіях у Відні і Празі) дають вечір камерної музики у великій салі Музичного Т-ва ім. Лисенка. Буде це перша того роду імпреза в нашому музичному житті.

— **Розділення приходів із тернопільської регіональної вистави.** Підсумки виказали 150.000 чистих приходів із вистави. Їх розділили так: 55.000 зол. на викінчення 76-ох „Домів Людових“; 3.5000 на 9 каплиць; 5.000 зол. на польсько-руський „Дом Людови ім. Т. Голувка“; 30.000 зол. на „Стшельца“; дальше замітніші приділи одержали: господарські школи та курси; „Людовий Музей і Промисл“; краєзнавче т-во і „подільська фільма“. З усієї суми на освітно-культурні цілі українців і жидів признали „аж“ 5.000 зол.

— **Черновецький щоденник „Час“** появляється від ч. 920. з 17. п. м. у власній друкарні. З тим днем повернув „Час“ знову до 4-сторінкового формату.

— **Самовбивство підстаршини.** Вчора після 10 год. рано прогоміли чотири револьверові вистріли на вул. Льва Сапіги; це скінчив самогубством підстаршина Іван Кубяк. Біля костела св. Анни зібралася юрба людей, прийшла поліція та військові лікарі. Слідство виявило, що підст. Кубяк ждав біля костела на панну Альфреду Яніцьку. Вона спізнилася, а Кубяк роздратований ще й присудом 3-днів тюрми за автовий випадок, приложив револьвер до грудей і вбив себе чотирма цільними вистрілами прямо в серце. Покійний лишив дружину й дитину.

— **Із краєвої хроніки.** У Хишевичах, повіт Рудки, Гринько Кравець пробив двічі штиком шлунок свого суперника Осипа Чехелика. 20-літній Чехелик помер на місці; Кравець перебуває в холодній в Рудках. — На вулицях Львова зударилися: авто з возом на вул. Личаківській, трамвай „4“ з возом Фрідгофера, трамвай „1“ з військовим вантажним автом. Дві особи легко ранені. — При вул. Оссолінських у Львові поліцай спинив бійку двох молодиків; один виказався, що є редактором „Курера Львовского“, другий співробітником „Слова Польского“. — Золочівський суд присудив касовим вломникам В. Давдовському 6 літ і В. Миколаїву 1 і пів року тюрми, звільнив Ф. Барабаша. — На залізничих рейках біля Ярослава найшли трупа військ. рядовика Осипа Цельвина. — Перед наглим судом у Перемишлі стане в пятницю Мих. Уніят за вбивство Еви Горбатої в Старяві біля Мостиск; У Перемишлі кружляє поголоска, що кат Мацієвський приїде до Перемишля в пятницю у звязку зі сподіваним присудом. — В Березниці Шл. калуського повіту відбулося торжественне посвячення дзвона, що його купила ходачкова шляхта з нагоди переходу 320 осіб з греко-кат. на римо-кат. віроісповідання; у святі взяли участь представники влади. — У складниці будівельного матеріялу О. Менкеса у Бродах знищила пожежа матеріял варт. 3.000 долярів. — Згоріло хазяйство Осипа Зеленки у Висоцьку, повіт Броди. Школа сягає 5000 зол. — У Попельниках, снятинського повіту, завели в обмежених годинах дня телефонічно-телеграфічну обслугу.

— **По широкому світі.** У Відні є 90.591 безробітних. — На селах крайської области (Радянщина) вбили селяни двох представників преси і трьох побитих викинули з села. ДПУ відібрало зброю й арештувало 30 селян. — Стежа ДПУ застрілила Василя Федорова, який втік із рук розвідчиків після заарештування на стації Нерозвідчик горилоє. Його пошукувало ДПУ як відомого „контр-революціонера“. — Підчас автобусової катастрофи біля Кострина на Позанщині було кілька осіб ранених. — Варшавський захист „Провидіння“ одержав від римського папи золоту чашу й інші дарунки. — Военний суд розглядав справу Осипа Картавсказа, що 1927 р. намагався разом із Плечкайтісом викликати державний переворот на Литві. Картавсказ одержав присуд 4 роки тюрми. — У Зед. Державах є 6.200.000 безробітних. — Вальдемарас перебуває тепер у Парижі, де займається випуском своєї праці про польсько-литовські взаємини. Ходить чутка, що його працю оплачує литовський уряд у Ковні.

— **ІІ-га виставка української фотографіки** відбудеться у Львові в грудні ц. р. в авлі „Академічного Дому“ при вул. Супінського 21. День відкриття 6. XII. 1931. Вечором того-ж дня виголосить на виставці проф. О. Балицький відчит: „Межі мистецької творчости у фотографії“, ілюстрований діяпозитивами, висвітлюваними підчас відчиту на екрані. Дня 22. листопаду приступить жюрі до оцінювання присланих на виставку картин.

— **Загальні збори** членів кружка бурси „Рідної Школи“ ім. кард. С. Сембратовича у Львові відбудуться 21. листопаду в год. 5. після полудня в домівці бурси при вул. Хшановських ч. 9. — **Старшина Кружка.**

З кіна.

Кіно „Касіно“: „Роман з поручником“.

Це фільмова оперета, з оперетовим сюжетом й оперетовими ситуаціями. Боротьба московських вояків з кавказькими повстанцями має надати героїчної закраски фільмі, якби не те маленьке історичне „непорозуміння“ з кавказькими відносинами, що героями завжди є там місцеві повстанці, а не приїзжі москалі. Справді по мистецьки виведена сцена військового наскоку і бою. Англійську мову й пісні московських салдатів і поручників — може слухати тільки людина зі сильними нервами. Зате річ цілком байдужа, по якому співає і кого грає Льоренс Тіббет: цей артист, член Метрополітен-Опера в Ню-Йорку, має вже славу „наслідника Шаляпіна“ та володіє справді феноменальним голосом. Його партнерка — видно теж одна з краших американських оперових артисток. Задля цієї пари варт піти фільму — послухати. (нм.)

Ширіть наш часопис!

З судової салі.

Б. Кравців і 13 тов. перед львівським судом.

(Розправа в середу 18. ц. м. Останні свідки й внески оборони.)

В середу переслухували ще останніх двох свідків, допущених на внесок оборони, а то адвоката д-ра *Муровича*, в котрого якийсь час був на адвокатській практиці обв. З. Книш та постерункового *Е. Васяка*, тепер в Лодзі, а передше у Львові. Йому закинули обвинувачені, що він саме підчас слідства в справі нападу під Бібркою бив обвинувачених і вимушував зізнання. Свідки ці не внесли нічого цікавого в розправу, зокрема постер. Васяк виперся ставлених йому закидів. Опісля *предсідник* подав до відома ухвалу трибуналу, якою допустив до відчитання протоколів з переслухань пост. Васяка в справі побоїв, натомість інші внески відкинув.

Оборонець *д-р Шевчук* в справі обвин. Козакевичівної вносить поспитати управу тюрми, де перебувала обвинувачена, які дисциплінарні кари приноровлювали до неї та про самовбивство, яким пробувала покінчити з життям. Ці всі внески задля того, щоби висвітлити її душевний розстрій, якому улягла під впливом арештування. Це й довело її до писання безпідставних обвинувачень на себе.

Д-р Біляк просить іменем обв. Матийціва відчитати протокол зізнань кількох осіб з Войнилова, з яких суд довідається, що Матийців знав про наказ свого арештування на кілька годин наперед і міг до нього відповідно приготовитися.

Наводить кільканацять випадків зі судової практики при тому цитує відповідні судові акти, які доказують, що недавно були випадки, що нарочно підкидано зброю або й нелеґальну літераратуру ріжним невинним особам. Судові процеси виказали такі надужиття і їх звільнено. М. ін. цікавий випадок провокації стався в Станиславові, а саме розправа проти В. Дейчаковського і Шпильчака з Ямниці, яким закидували, що намовляли якогось Дм. Іваночка підрізувати телеґрафічні стовпи під Станиславовом, виказала, що зробив все те Іваночко з намови команданта постерунку в Ямниці, щоби посадити тих свідомих громадян в тюрму. Подібний випадок мав місце із здогадним нападом на комісаря поліції Ґалґаневича у Станиславові та випадки підкидування зброї свідомим громадянам в селі Поршна під Львовом.

Ті всі випадки наводить на доказ, що зовсім правдоподібною є оборона Матийціва про підкинення йому „Сурми“ і вибухових матеріялів.

Д-р Шухевич долучується іменем своїх клієнтів до внесків попередника а від себе вносить покликати посла Пужака, який в теперішньому берестейському процесі зізнав про подібні провокаційні вчинки, як підкидування зброї.

Те саме роблять *д-р Старосольський* і *д-р Ганкевич*. Цей останній ставить крім того ряд внесків м. ін. на відчитання інтерпеляції сен. Черкавського в сенаті в 1925 р. в справі побоїв та звіт окремої комісії сенату, що розсліджувала випадки побоїв у львівських поліційних тюрмах. Пропонує покликати як свідка І. Поритка, директора Пов. Союзу Кооператив в Рогатині, який ствердить, що обв. Вирста в тому часі, коли, як каже акт обвин., мав бути в Рогатині, був поза цею місцевістю на службових роїздах. Вкінці просить відчитати книжку „Україна Ірредента“ Юл. Бачинського на доказ, що знавець ради. Івахів помилився, відмовляючи українцям визвольних змагань перед 1918 р. Тимчасом ця книжка виказує, що вони істнували перед 1900 роком.

Так само вносить відчитати книжку „Pamiętniki“ Г. Дашинського т. II., в місцях, де є мова про експропріяційну акцію марш. Пілсудського перед світовою війною. Такі книжки читає й українська молодь і просякає тими ідеями. Пізнання цього тла є конче потрібне для суддів присяглих.

Прокуратор противиться всім внескам за виїмком внеску д-ра Біляка на відчитання зізнань кількох осіб з Войнилова, що відносяться до обв. Матийціва.

Після відчитання тих зізнань предсідник проголосив в год. 1. в пол. *замкнення доказового поступовання* і відчитав *22 питання* щодо вини підсудних. На загал повторюються в них ось які точки к. закону: §§ 58 ц) — держ. зрада і 134 грабіжницьке душогубство. Зокрема О. Проциникові закидують шпіонажу, а Кордюкові і Матийцеві крім 58 § ще й злочин з динамітового закону.

Після полудня в справі поставлених питань промовляли оборонці.

Про цю частину розправи напишемо в найближчому часі.

Вбивник дитини засуджений на 15 літ.

Львівський суд присяглих розглядав удруге справу М. Бадзя, селянина з Жовківщини за отроєння 5-місячного нешлюбного сина. Перший раз засудили його на кару смерти. На основі касації Найвищий Суд у Варшаві зніс попередній присуд і зарядив нову розправу. Вислідом її був засуд обв. Бадзя на пятнацять літ тяжкої тюрми. Засуд запав у вівторок 17. ц. м. Боронив д-р М. Глушкевич.

—o—

Дописи.

МИКОЛАЇВ Н. ДН. **(Свято книжки).** З ініціятиви п. Козинського Миколи, секретаря чит. „Просвіти“, що є у нас душею освітньої праці і при співучасті й помочі місцевого студентства уладила чит. „Просвіти“ в Миколаїві н. Дн. у днях 25., 26. і 27. X. 1931 р. „Свято книжки“, получене з виставою книжок. Свято почалося академією, в програму якої входили: реферат про значіння книжки для українського народу під сьогочасну пору, точки хорів з Розвалова і Дроговижа та орхестри місцевої чит. „Просвіти“ і декламації. На академії було учасників дуже багато. Саму виставу, на жаль, оглянуло мало людей, хоч свято було досить розреклямоване. Це є саме найкращим доказом, яке слабе зацікавлення книжкою серед українського народу. На виставі були книжки всіх українських видавництв у краю, а також деякі видання Державного Видавництва України. Продано всього 220 книжок за квоту 195 зол. С. М.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 18. XI. ц. р. за масло експортове та десерове пріма 3·40 зол., за літру молока 28—29 сот., літру сметани 1·30 зол., копу яєць 6·80 7·00 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Театр ім. І. Тобілевича (Кооператива Український Театр у Львові) Саля „Ремісничої Палати“, Стрілецька площа ч. 7.

19. XI. Четвер, „Лялька“ — оперетка на 4. дії Одрана.

20. XI. Пятниця, „Міна Мазайло“ — комедія на 4. дії Миколи Куліша (з репертуару Театру Березіля в Харкові)

21. XI. Субота „Розвідка“ — оперетка Фаля на 3. дії.

22. XI. Неділя, попол. „Життя Парижа“ — оперетка на 5. дій Офенбаха.

22. XI. Неділя, вечір, „Про що тирса шелестіла“ — песа на 5. дій Черкасенка.

23. XI. Понеділок, „Пірвання Сабінок“ — комедія на 4. дії братів Шантанів.

Великий Міський Театр.

Четвер 19. листопаду в год. 7·30 веч. „Донжуанові вакації“.

Пятниця 20 листопаду в год. 7·30 веч. „Донжуанові вакації“.

Театр Ріжнородностей:

Четвер 19 листопаду в год. 7·30 веч. „Вірна любка“

Пятниця 20 листопаду в год. 7·30 веч. „Вірна любка“.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Світла великого міста“ (Чарлі Чаплін).

КАСІНО: „Роман із поручником“ (Льоренс Тибет).

КОПЕРНИК: „Марлена Дітріх як X-27“.

ЛЕВ: „Там, де Волга пливе“ („Відродження“).

МАРУСЕНЬКА: „Марлена Дітріх як X-27“.

МІРАЖ: „Гарольд у Люнапарку“ „Роскоші гостинности“ (Гарольд Льойд, Бастер Кітон).

ОАЗА: „Моряк гaндає коханих“ та „Король джезу“.

ПАЛАС: „Бомби над Монте Карльо“.

ПАН: „Золотоволосий янгол“.

ПАСАЖ: „Чотирьох чортів“ (Джанет Гейнор) і звукові додатки.

ПРОМІНЬ: „Струйник“ (Конр Файдт).

СОНЦЕ: „Загибіль Росії“.

СІЛЬВЕ: „Серце на вулиці“ та звукова комедія.

УЛАН: „Ковбой з Монтани“, „Пат і Патахон як стрільці“.

ХІМЕРА: „Король Парижа“ (Іван Петрович).

Програма радіо.

Субота, 21. листопаду 1931.

Ляйпціг (259,3) 19·30 Пісоньки. **Брно** (341,7) 17·30 Танкова музика. **Льондон** (356,3) 20·00 Концерт. **Гамбург** (372,2) 16·30 Концерт. **Букарешт** (394,2) 19·30 Опера. **Сотенс** (403,5) 20·30 Концерт. **Берлін** (419) 19·10 Концерт. **Харків** (426) 15·00, 18·00, 20·00, 0·01 Концерти. **Рим** (441,2) 21·00 Опера. **Гельсінгфорс** (453,2) 18·30 Оперетка. **Лянгенберг** (472,4) 20·00 Концерт. **Мілянo** (500,8) 23·00 Танкова музика. **Брукселя** (508,5) 21·00 Концерт. **Відень** (516,4) 20·40 Оперетка. **Рига** (524,5) 21·10 Танкова музика. **Мінхен** (532,9) 20·30 Веселий вечір. **Будапешт** (550,5) 20·30 Концерт. **Ленінград** (1000) 18·00 Опера. **Осльо** (1071,4) 18·15 Народня музика. **Калюндборг** (1153,8) 15·30 Концерт. **Москва** (1481) 16·00 Література. **Кенігсвустергавзен** (1634,9) 17·30 Виназдники. **Париж** (1724,1) 21·45 Вечір пісоньки.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Пятниця, 20. листопаду 1931.

Львів (380,7) 11·40 Перегляд краєвої преси ПАТ. 11·58 Час із Варшави. 12·10 Про погоду дня. 12·30 Господарська оповістка. 15·15 З життя польських співаків. 15·25 „Шляхи та напрямні новітньої науки природи“. 15·50 „Оборона Ченстохови“. 16·20 Виклад. 16·55 Навчання англійської мови. 17·10 Французька революція. 17·35 Концерт. 18·50 Всячина. 19·15 Перегляд закордонної господарської преси. 19·25 Листування. 19·45 Радієвий денник. 20·00 Музична гутірка. 20·15 Концерт. 22·30 Спортові новини. 23·00 Танкова музика. — Грамофонові кружки: 12·15, 15·45, 16·05, 16·40, 19·40.

За редакцію відповідає **Олександер Костик**. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок 10.